

Onderwerp: Locatiekeuze opvang vluchtelingen

Ons kenmerk: 2024-063391

Nummer.

Elst, 12 november 2024

AAN DE RAAD

Voorstel

1. In te stemmen met de kaders en uitgangspunten voor de locatiekeuze voor opvang van vluchtelingen in verband met de taakstelling die volgt uit de Spreidingswet.

Inleiding

Op 23 januari heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Spreidingswet. Deze wet, die op 31 januari 2024 in werking is getreden, legt gemeenten een wettelijke verplichting op om voorzieningen voor asielopvang te faciliteren. Hoewel er een mogelijkheid bestaat dat de wet wordt ingetrokken, heeft de minister aangegeven dat het proces hiervoor naar verwachting enkele jaren in beslag zal nemen. Ondanks deze onzekerheid is het college voornemens zich in te zetten om aan de gestelde taakstelling te voldoen. De gemeente dient opvang te bieden aan minimaal 297 vluchtelingen, waaronder 25 alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv).

De gemeente Overbetuwe wil zich solidair tonen met de overvolle opvanglocatie in Ter Apel en voelt zich verantwoordelijk om een bijdrage te leveren aan de opvang van vluchtelingen. Door de grote toestroom van vluchtelingen en het beperkte aantal beschikbare plekken, staat de locatie in Ter Apel zwaar onder druk. Om de noodsituatie daar te verlichten en de opvang van vluchtelingen menswaardig te laten verlopen, is de gemeente Overbetuwe bereid een deel van deze verantwoordelijkheid op zich te nemen. Hiermee wil de gemeente een steentje bijdragen aan een eerlijke spreiding van opvanglocaties en ondersteuning bieden aan mensen die op de vlucht zijn voor oorlog en vervolging.

Momenteel zijn er nog geen specifieke opvanglocaties in beeld. Om de zoektocht naar geschikte locaties te sturen, wordt u gevraagd om kaders en uitgangspunten vast te stellen voor de opvanglocaties.

Wat vooraf ging

Op 27 juni van dit jaar hebt u besloten de opvang van vluchtelingen conform de verplichtingen uit de Spreidingswet verder te verkennen. Om deze opvang volgend jaar te kunnen realiseren hebben wij het proces opgepakt in een aantal stappen, waarover u op 27 juni van dit jaar hebt besloten.

Eén opvanglocatie

De benodigde omvang en inrichting van een locatie is afhankelijk van het aantal personen dat er gehuisvest worden en de voorzieningen die worden aangeboden. Naast een slaapplek, douchevoorziening en kookruimte, maken vluchtelingen gebruik van bijvoorbeeld lesruimten, recreatieruimten en ruimten waar (medische) zorg en begeleiding geboden wordt. Binnen één locatie zijn al deze diensten en voorzieningen gecentreerd op één plek. Er is permanente begeleiding en beveiliging aanwezig op een opvanglocatie. Om dit betaalbaar te houden hanteert het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) een minimum van 300 slaapplekken op een opvanglocatie.

Het organiseren van een opvanglocatie vraagt naast financiering een aanzienlijke inzet van personele capaciteit. Gezien de noodzakelijke inspanningen, de kwalitatieve invulling van de locatie in de toekomst én de financiële investering en risico's voor de gemeente gaat de voorkeur daarom uit naar één opvanglocatie met 300 plekken door het COA.

Kaders en uitgangspunten

Kaders worden in principe extern aan het project opgelegd. Zij liggen over het algemeen op het terrein van limieten en voorwaarden met betrekking tot benodigde middelen, mensen, budget en tijd. Een voorbeeld van een kader is dat het COA de regie pas op zich neemt bij een locatie met minimaal 300 vluchtelingen en bij langdurige opvang. Uitgangspunten worden daarentegen door de gemeente zelf bepaald.

We doen onderzoek naar een geschikte locatie voor de opvang van vluchtelingen en hanteren de onderstaande kaders en uitgangspunten. Deze worden met het bijgevoegde raadsvoorstel aan u voorgelegd.

Kaders:

1. Eén centrale opvanglocatie voor 300 vluchtelingen;
2. De centrale opvanglocatie is 10 jaar beschikbaar;
3. Een locatie voldoet aan de voorwaarden van het COA;

Uitgangspunten:

4. Het zoekgebied voor een opvanglocatie is het dorp Elst;
5. Een locatie vormt geen belemmering voor woningbouw of de uitbreiding van een industrieterrein;
6. Potentieel geschikte locaties zijn: gemeentelijke eigendommen, braakliggende gronden of leegstaande gebouwen;
7. De onderwijsbehoefte (zowel lokaal als regionaal) dient in beeld te worden gebracht en daarbij wordt gezocht naar mogelijkheden voor onderwijs;
8. Vluchtelingen krijgen voldoende kansen om mee te doen met de samenleving door middel van begeleiding, dagbesteding en (maatschappelijk) werk;
9. Het college gaat, in principe, uit van een locatie alleen voor Overbetuwe;
10. We houden rekening met bestaande opvangvoorzieningen voor de doelgroepen vluchtelingen, arbeidsmigranten en personen met complexe meervoudige problematiek;

11. Er vindt transparante communicatie plaats richting inwoners en andere belanghebbenden over het proces om te komen tot een locatiekeuze.

Doel en beoogd effect

Het vaststellen van de kaders en uitgangspunten voor een locatiekeuze stelt de gemeente in staat om locaties te selecteren die mogelijk geschikt zijn voor opvang vluchtelingen. Voor de omgeving is duidelijk, in welke mate en wanneer ze betrokken wordt bij de opvanglocatie.

Argumenten en onderbouwing

1.1 Met 300 plekken voldoet de gemeente aan haar taakstelling.

De gemeente Overbetuwe moet volgens de taakstelling die de Spreidingswet haar oplegt 297 plekken realiseren.

1.2 Het COA is de verantwoordelijke partij voor de exploitatie van de locatie, dit voorkomt tevens extra druk op de personele capaciteit van onze organisatie.

Hoe kleinschaliger de locaties zijn, hoe meer verantwoordelijkheden en inspanningen bij de gemeente komen te liggen. Voor kleinere locaties ligt de verantwoordelijkheid voor de exploitatie geheel bij de gemeente of slechts gedeeltelijk bij het COA. Vanaf 300 plekken neemt het COA deze volledige verantwoordelijkheid op zich.

Tevens willen wij voorkomen dat de druk op gemeentelijk personeel of op lokale voorzieningen (zoals de huisarts) onevenredig toeneemt. We willen daarom voldoen aan de voorwaarden van het COA, waarbij zij de verantwoordelijkheid heeft over vrijwel alle facetten van de opvang.

Hierbij wordt wel opgemerkt dat mochten er vragen en afwijkingen zijn de gemeente vaak als eerste zal worden benaderd. Dit zal dan ook extra personele inzet in de zorg, bij politie, KCC e.d. met zich mee kunnen brengen.

1.3 Bij één locatie kunnen ruimten voor diensten behorende bij opvang van vluchtelingen makkelijker op het terrein worden ondergebracht en is het meest tijd efficiënt.

Zoals eerder benoemd moeten er naast slaapplekken, douche- en kookvoorzieningen ook ruimten gerealiseerd worden voor bijvoorbeeld taallessen, begeleidingsgesprekken en zorgverlening. Bij één, wat ruimere locatie, kunnen deze ruimtes waarschijnlijk makkelijker gerealiseerd worden. Bij meerdere kleinere locaties, is dit naar verwachting moeilijker te realiseren. Dat zou betekenen dat er naast de opvanglocaties waar de mensen wonen en leven, nog andere locaties gezocht moeten worden voor de aan te bieden diensten of er een beroep moet worden gedaan op lokale voorzieningen of zorgverleners.

Naar verwachting zijn er in onze gemeente geen bestaande accommodaties beschikbaar voor vluchtelingenopvang. Wij zullen dan moeten uitwijken naar nog te ontwikkelen locaties. Hiervoor geldt dat vergunningen moeten worden aangevraagd, RO-procedures doorlopen moeten worden en nuts-aansluitingen moeten worden aangevraagd. Dit zijn tijdrovende trajecten, die nog meer tijd kosten wanneer wij dit voor meerdere locaties moeten regelen.

De Spreidingswet stelt dat wij per 1 juli 2025 de opvangplekken moeten realiseren. De schaarse, beschikbare tijd willen wij daarom zo efficiënt mogelijk besteden aan één locatie, zodat deze opgave niet te veel ten koste gaat van andere belangrijke vraagstukken.

Tevens zijn er naar verwachting niet veel locaties beschikbaar om deze opvang te realiseren. Omdat wij verwachten dat het vinden van één geschikte locatie al veel uitdaging biedt, willen wij de opvang beperken tot één locatie.

1.4 Alleen duurzame opvangplaatsen tellen mee in de opgave voor de Spreidingswet.

Onder duurzame opvangplekken worden plekken verstaan die in ieder geval 10 jaar beschikbaar zijn. We gaan daarom op zoek naar een locatie die hier aan voldoet.

Bij een langere looptijd wordt duurzamer gebouwd en is een minder stedelijke en meer leefbare invulling mogelijk. Een locatie kan daardoor aansluitend, na beëindiging van de opvang van vluchtelingen, ingezet worden voor huisvesting van doelgroepen zoals jongeren, alleenstaanden, spoedzoekers en statushouders.

1.5 De voorkeur gaat uit naar gemeentelijk vastgoed of grondeigendommen.

Gemeentelijke eigendommen zijn sneller over te dragen aan het COA. Gronden en vastgoed van derden moeten niet op voorbaat worden uitgesloten. In sommige gevallen koopt COA gronden van derden of wordt via een huurconstructie gewerkt.

1.6 In het dorp Elst zijn de voorzieningen toereikend.

Een opvanglocatie van een dergelijke omvang past het beste in het dorp Elst. In Elst is het voorzieningenniveau aanwezig dat benodigd is voor een passende opvang. Tevens zijn er voldoende mogelijkheden om te werken bij lokale bedrijven.

Kantttekeningen en onderbouwing

1.1 Het locatieonderzoek moet nog uitwijzen hoeveel geschikte locaties er zijn.

Pas na een grondig onderzoek kan er een accuraat beeld worden verkregen van de locaties die daadwerkelijk voldoen aan de gestelde eisen en voorwaarden. Mogelijk dat dit onderzoek geen, één of meerdere geschikte locaties oplevert.

1.2 Woningbouwlocaties zijn in sommige gevallen niet uitgesloten.

Wanneer realisatie van beoogde woningbouw op een bepaalde locatie naar verwachting nog minstens 10 jaar op zich laat wachten, kan deze locatie wel in aanmerking komen als locatie voor het realiseren van een opvang. Opvang moet dan minstens 10 jaar mogelijk zijn. Wanneer overgegaan wordt op realisatie van de woningbouw beëindigt de opvang op deze locatie of er is een passende fasering van de realisatie mogelijk.

1.3 Als gemeente willen we wel regie blijven houden.

Als gemeente willen we zoveel mogelijk onzorgd worden door het COA. Tegelijkertijd willen we ook invloed kunnen uitoefenen op de opvang. Met het COA maken we hierover samenwerkingsafspraken. In de praktijk kan dit betekenen dat wij sommige facetten van de opvang toch in eigen hand willen of moeten nemen.

1.4 Het COA kampt met personeelstekort.

Het COA kampt momenteel met een ondercapaciteit aan personeel. Het is daarom niet ondenkbaar dat het COA alsnog een beroep doet op gemeente of lokale voorzieningen om de opvang draaiende te houden.

1.5 Er is nu al gebrek bij aanbieders van inburgeringstrajecten.

Er moet zorgvuldig onderzocht worden of er in de regio voldoende inburgeringstrajecten ingekocht kunnen worden. Er blijkt daarnaast nu al ruimtegebrek bij de internationale schakelklas (ISK) Arnhem en Wageningen.

1.6 Er bestaat nog geen zekerheid over een passende aansluiting op nutsvoorzieningen

Bij potentiële locaties moet nog onderzocht worden of er op de vereiste nutsvoorzieningen kunnen worden aangesloten. Netcongestie kan voor vertraging zorgen.

1.7 Ondanks goede communicatie is weerstand niet uitgesloten.

Ondanks een zorgvuldige communicatiestrategie is het niet uit te sluiten dat inwoners weerstand hebben tegen een locatie voor de opvang van vluchtelingen.

1.8 Intrekking van de Spreidingswet ontslaat de gemeente van de taakstelling van huisvesting van 297 vluchtelingen maar de behoefte aan vluchtelingenopvang blijft.

Het is nog onduidelijk wanneer de Spreidingswet zal worden ingetrokken. Totdat de wet daadwerkelijk wordt ingetrokken, blijft deze van kracht en is de gemeente verplicht opvangvoorzieningen te faciliteren. Ondanks de onzekerheid over de toekomst van de wet wil het college zich inzetten om aan de gestelde taakstelling te voldoen.

Indien de Spreidingswet op een later moment wordt ingetrokken, wil het college u de gelegenheid bieden om richting te geven aan het opvangbeleid. Het college heeft de intentie om ook in dat geval aan de taakstelling te voldoen.

Financiën

Het vaststellen van de locatie uitgangspunten heeft op zichzelf geen financiële consequenties. Bij het maken van een definitieve locatiekeuze komen we bij u terug en zullen de bijbehorende kosten zoveel als mogelijk uitgewerkt zijn. Waarbij we er vanuit gaan dat bij het volgen van de opgestelde uitgangspunten de kosten van de realisatie en exploitatie van de locatie bij het COA liggen.

De gemeente maakt in de voorbereidingsfase wel kosten voor projectmanagement, locatieonderzoek, communicatie uitingen en het participatietraject. Deze kosten zullen niet (geheel) vergoed worden door het Rijk. Vooralsnog denken wij die kosten te kunnen dekken uit middelen die wij ontvangen voor de opvang van vluchtelingen. Indien dit niet toereikend is, zullen wij dit melden in de bestuursrapportage.

Duurzaamheid

Alleen duurzame opvanglocaties tellen mee in de opgave voor de Spreidingswet. Onder duurzame opvanglocaties worden locaties verstaan die minimaal 10 jaar beschikbaar zijn. We gaan daarom op zoek naar een locatie die hier aan voldoet.

Vervolg

De vervolgstappen om te komen tot een locatiekeuze zijn als volgt:

1. Collegebesluit over kaders en uitgangspunten
2. Raadsbesluit over kaders en uitgangspunten
3. Uitwerken preferente locaties (op basis van uitgangspunten raad, check bij COA)
4. Collegebesluit preferente locatie(s)
5. Raadsbesluit preferente locatie college
6. In gesprek met directe omgeving

Communicatie

De komst van een vluchtelingenopvang wordt over het algemeen vooraf door inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden als ingrijpend ervaren. We vinden het belangrijk om hen goed te betrekken bij het proces. In eerste instantie doen we dat door te informeren over de komst van een opvang en de stappen in het proces.

Nadat de locatie definitief is vragen we de directe omgeving om mee te denken op het niveau van adviseren.

We communiceren breed via pers en corporate kanalen vanwege de maatschappelijke impact. Daarnaast zetten we in op gerichte communicatie voor inwoners van Elst.

Initiatiefnemer, interactievorm en rol gemeente

De gemeente heeft de wettelijke taak om vluchtelingen op te vangen.

Evaluatie

Er is op dit moment nog geen evaluatie voorzien.

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS,
de gemeentesecretaris de burgemeester

N.M.P. van Hooy

R.P. Hoytink-Roubos

Relevante stukken

- ## 1. Concept raadsbesluit

Portefeuillehouder: Wethouder Karel Grimm

De behandelend ambtenaar is Theo van Vliet. Technische vragen dienen uiterlijk donderdagmorgen om 08:00 uur voor de betreffende politieke avond te worden gesteld via griffie@overbetuwe.nl